

Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 7, Kanuni za Hermeneutical, Sehemu ya 3, Utangulizi wa Yona

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu manabii. Huu ni kipindi cha 7, Kanuni za Hermeneutical, Sehemu ya 3, na Utangulizi wa Yona.

Acha niseme mambo machache kuhusu mtihani wa Ijumaa.

Nitakupa saa nzima kwa hilo. Kutakuwa na maswali takriban 100, kwa hivyo itashughulikia vitabu hivyo kwa undani sana. Itakuwa mtihani wa aina ya upendeleo.

Wakati mwingine nitatoa mstari na kukuuliza ni nabii gani kati ya hao sita, kwa hivyo lazima ujue msisitizo wa kila nabii. Huenda ikawa mstari wenye msisitizo wa kipekee. Huenda nikatoa mstari na kuacha neno.

Hilo ni mojawapo ya maneno yanayokujia kwa kasi. Itakubidi ujaze neno hilo. Kwa hivyo, lazima ulisome kwa makini sana.

Hosea, Yoeli, Amosi, Yona, Mika, Habakuki. Manabii hao sita. Baadhi watakuwa na chaguo nyingi, wengine watakuwa wa kweli na wa uongo, wengine watakuwa wajazaji, lakini itashughulikia nyenzo hizo zote.

Ama NIV au RSV mpya labda ndiyo matoleo mawili bora kutumia. Kutumia tafsiri tofauti haitakuwa lugha ya kigeni kabisa, lakini kama ninavyoonyesha kwenye silabasi ninapojiandaa kwa mitihani, ninajaribu kuwa mwangalifu, hasa kwa matoleo hayo mawili, ili kusiwe na mkanganyiko. Hakutakuwa na tafsiri.

Kwa hivyo namaanisha kile Biblia inasema na kile unachoweza kuelewa bila maelezo, bila ufafanuzi, bila msaada, kusoma tu maandishi yenyewe. Sasa, njia ya wazimu ni kwa sehemu, kwa hivyo watu wengi leo wanajua Biblia tu kulingana na vyanzo vya pili au kusoma fasihi ya pili au muhtasari. Hawasomi maandiko wenyewe na kwamba mazoezi yenyewe ni muhimu sana kufahamu maandiko yenyewe.

Hilo ndilo lengo la msisitizo wa shahada ya kwanza hapa Gordon, kujua maandiko, ufafanuzi, kuelewa yaliyomo katika maandiko. Yeyote kati yenu anayefikiria seminari, moja ya hadithi potovu kuhusu elimu ya seminari ambayo wanafunzi wa shahada ya kwanza hawajui ni kwamba seminari hazifundishi Biblia, kwa sehemu kubwa. Wanadhani unajua Biblia unapofika huko.

Kozi nyingi unazochukua katika seminari zinahusisha Biblia na taaluma zingine, lakini dhana ni kwamba unaijua ili uweze kuifikiria kitheolojia, au unaweza, kozi za kuhubiri au ushauri nasaha au historia ya kanisa au utawala wa kanisa, lakini kozi zinazoshughulikia kile ambacho Biblia inasema, kuelewa maandishi ya Biblia yenyewe, kuwajua wahusika, kujua matukio, kujua nani ni nani, kujua mpangilio wa nchi. Hiyo ni hatua muhimu sana ya kwanza katika kujenga piramidi. Huwezi kuingia kwenye majadiliano ya masomo ya Biblia isipokuwa uwe na mfumo wa marejeleo.

Tunachotaribu kufanya huko Gordon ni kuwapa wanafunzi msingi huo, mfumo huo wa marejeleo ambao utakuwa muhimu kwa tafakari ya baadaye ya kitheolojia na kutoa matokeo ya hili kwa taaluma zingine. Huwezi kuhusisha Biblia na taaluma zingine hadi ujue Biblia. Kwa hivyo, ikiwa una nia ya maswali ya sayansi na maandiko, ni vizuri kujua Biblia inachojua kuhusu uumbaji na kile inachosema kuhusu masuala haya kabla ya kuingia sana katika mjadala huo.

Sawa, kwa hivyo huo ndio msisitizo, mkazo uko kwenye maandishi ya Biblia yenyewe. Je, una maswali yoyote kuhusu hilo? Nilitaka tu kutoa hilo kama kitia moyo. Ndiyo? Je, tutaruhusiwa kutumia Biblia yetu? Hapana.

Hapana, nitakuombea na usilete Biblia yako. Ni mpango. Utashangazwa na zoezi hili, jinsi linavyoweza kukusaidia maisha yako yote.

Nilikaa Frost Hall nikiwa na umri wa miaka 22, nikiwa ndio kwanza ninaanza seminari, na nilikuwa na mwalimu ambaye alikuwa na kozi ya Injili. Na kihalisi, katika kozi hii ya muhula mmoja, ilinibidi kujua kilichokuwa katika kila sura ya Sinoptiki tatu, Mathayo, Marko, na Luka. Na ikiwa, katika mtihani, mtu alitoa mada, ilinibidi uweze kutoa nambari ya sura.

Mazungumzo yote hayo, Mathayo 24, Luka 21, Marko 13, yanafanana na hayo. Ni muujiza gani mmoja au miwili unaopatikana katika Injili zote nne? Ilibidi ujue huo ulikuwa nini na ulikuwa wapi. Na ingawa sikumbuki kila sehemu ya huo, ni wazi, wewe pia hukumbuki.

Ninapoangalia nyuma uzoefu huo, si katika Injili tu, bali pia kwa kitabu cha Matendo ya Mitume, ambapo tulilazimika kufanya jambo lile lile, ni muhimu sana kukulazimisha kukaa chini na Biblia yenyewe na kuanza kuelewa maandishi ya Biblia ya Kiingereza. Tunazungumzia kuhusu Biblia kutuelewa. Naam, tunapaswa kuielewa kabla ya maneno hayo kuanza kutuelewa. Na hivyo, hiyo ni hatua nzuri ya kwanza, kujua mahali vitu vinapatikana na msisitizo husika.

Una maisha yote ya kufanya kazi katika tafsiri ya hilo. Lakini kama tulivyosema, ufafanuzi bora zaidi katika Biblia ni Biblia, na ndiyo maana unaposikia kifungu cha maneno, taa zinapaswa kuanza kuwaka kote katika Biblia ikiwa ni kifungu cha kipekee. Au malaika wa Bwana anaonekana hapa, ah, malaika wa Bwana, Malaki

Yahweh, malaika wa Bwana anaonekana wapi kwingine katika Maandiko? Malaika kwa majina, wanaanza kupata majina maalum wapi? Kitabu cha Uzima, je, hicho ni usemi wa kitabu unaopatikana katika Ufunuo, au una kielelezo cha awali? Nao wakaweka mikono juu yao. Je, hicho kinapatikana tu katika Agano Jipya? Au kwa sababu umesoma Agano la Kale, ah, kuwekewa mikono si kwa ajili ya kuteuliwa kwa huduma katika Agano Jipya au kwa ajili ya kupokea Roho Mtakatifu kama ilivyokuwa katika Kitabu cha Matendo.

Lakini kuwekewa mikono kunapatikana kwingineko katika Maandiko, na unaanza kutengeneza miunganisho hiyo kichwani mwako kimantiki, na jinsi moja linavyoweza kuwa muhimu sana katika kuelewa lingine. Kwa hivyo, mambo haya ni ya jumla, na yanajenga, na ni njia ya maisha inayohusika katika kukusanya maarifa ya Neno na kutumia maarifa hayo kwa matukio yanayofaa. Niliona kazi na baba mkwe wangu, na alionyesha kwamba, katika mwaka wake wa 94, ikiwa mwanafunzi kutoka Chuo cha Gordon angekuja na tatizo ambalo walitaka alijadili kutoka kwa Maandiko, hakuhitaji konkodansi au chochote.

Alikuwa amejifunza Neno la Mungu na akaanza kujifunza Maandiko akiwa na umri wa miaka 20-21. Na kwa somo lolote lililojitokeza, alijua vifungu vinavyofaa vya Maandiko ambavyo angeweza kutumia, tangu maisha yake yote ya kujifunza Maandiko. Hilo ni wazo ambalo sote tunapaswa kulifanyia kazi, na ni mchakato.

Lakini inaweza kufanya kazi, na inaweza kuwa na thamani kubwa sana ikiwa unaamini katika mahubiri ya kibiblia, ushauri nasaha wa kibiblia, na maisha ya kibiblia. Nadhani sisi sote ni hivyo. Sawa, leo nataka kumalizia kutafsiri fasihi ya kinabii na baadhi ya kanuni hizo, kisha nataka kuzungumzia mambo machache kuhusu kitabu cha Yona.

Sawa, mara ya mwisho tulizungumzia kuhusu kuwa waangalifu tuisome Biblia kwa makusudi. Neno la Mungu linasema Israeli ina haki ya ardhi hii katika jimbo la kisasa la Jordan. Kwa hivyo, inahalalisha operesheni kali ya kijeshi kusafisha eneo hilo kwa sababu Biblia inasema ardhi hii ni ya Israeli. Sio haraka sana.

Kanuni hapa ni kwamba eskatolojia haibatilishi haki. Hiyo ndiyo kanuni ninayotaka kuifafanua. Eskatolojia haibatilishi haki.

Daima tunapaswa kuwa wepesi, hata katika kufanya mapenzi ya Mungu, kwa madhara yanayoweza kutokea, kwa madhara makubwa zaidi ambayo kitu kinaweza kuwadhuru wengine. Na kwa hivyo, Biblia inaposomwa kwa njia ya kudhamiria sana, na mimi binafsi nahisi hili ni jambo ambalo Waislamu, wengi wao wanaochukua imani yao kwa undani, kibinafsi, mara nyingi husikia usemi huo mdogo ukitupwa nje, Inshallah, Mwenyezi Mungu akipenda. Nilikuwa na mwanafunzi katika darasa hili miaka kadhaa iliyopita; alikuwa amekuwa Gordon akiwa na umri wa miaka 14, na alikuwa amefungwa kamba mbele ya vifaru katika vita kati ya Iraq na Iran.

Na ingawa alikuwa huko nje na angeweza kuangamizwa papo hapo, kwake, alifundishwa kwamba hakuna njia ambayo unaweza kuepuka hatima yako, Kay sera sera , kitakachokuwa , kitakachokuwa. Na ikiwa umepangiwa kuchukua ganda hilo au risasi hiyo, unaenda moja kwa moja mbinguni, na iwe hivyo. Naam, nadhani sote tunatambua na kutambua udhibiti wa Mungu wa historia.

Hataki tufanye mambo yasiyo na uhakika au ya uzembe. Anataka tuthamini uhai. Nina rafiki yangu wa rabi Myahudi anayeniambia, Yesu alikuwa wa kwanza kushikilia kanuni ambayo labda ndiyo kanuni muhimu zaidi ambayo Wayahudi wameishi nayo tangu nyakati za Biblia hadi sasa.

Ni kanuni ya pikuach nephesh. Ukichukua semina yangu ya Heschel muhula ujao, kuna sehemu humo ambayo Abraham Joshua Heschel anayo katika moja ya maandishi yake kuhusu kuokoa maisha-- pikuach nephesh.

Kwa maneno mengine, kuokoa maisha kunachukua nafasi ya kwanza kuliko amri nyingine yoyote. Na kama una kanuni mbili za maadili, kama utafanya hivyo, ukigongana, unachagua ipi? Ni ile, tunatumaini, inayookoa au kuhifadhi uhai. Ikiwa ni uvunjaji wa Sabato au kuchuma nafaka, utafanya nini? Utachuma nafaka ili uweze kuishi badala ya kuwa na wasiwasi kuhusu sheria ya Sabato, ambayo utavunja.

Hata watu wa Daudi walivamia mkate wa uwepo walipokuwa na njaa, ambayo imetajwa katika Agano Jipya. Waliingia mahali patakatifu zaidi, nje kidogo ya patakatifu pa patakatifu, na kuchukua mkate ili kuwategemeza. Yesu anakuja naye ataponya siku ya Sabato ikiwa kuna ukiukaji wa kanuni mbili zinazopingana.

Ndiyo maana Wayahudi wengi kihistoria wameingia katika taaluma za kusaidia watu ili kuokoa maisha. Dawa, meno, sayansi, mambo ya maendeleo ya binadamu. Wakichochea na wazo hili la kuokoa maisha.

Magari pekee yaliyoruhusiwa Yerusalemu kwenye Yom Kippur. Nilikuwa Yerusalemu kwenye Yom Kippur wakati wa Shabbat wakati Yom Kippur na Shabbat zilipogongana. Magari pekee yaliyoruhusiwa barabarani yalikuwa ambulensi ili kuokoa maisha.

Ninasema hivyo kwa sababu wakati mwingine mtu anaweza kuwa na nia kubwa ya kutimiza jambo ambalo anaona kama lilivyo katika Maandiko, na hili ni mapenzi ya Mungu, lakini ukiondoa uhai, kung'oa uhai, na kuharibu uhai katika mchakato huo, hilo linaweza kuwa jambo baya sana. Kwa hivyo, eskatolojia haibatilishi haki. Mungu anataka tuwe na wasiwasi kila wakati kuhusu kuokoa uhai na kutohalalisha uharibifu wa uhai kwa msingi kwamba Mungu ameutaka.

Kanuni nyingine, angalia utimilifu mwingi unaoendelea katika baadhi ya unabii. Ninataja hili kwa sababu unapoangalia Maandiko, hasa ukianza na Agano Jipya

pekee, mtu anaweza kuchukua Isaya 7.14 kama mfano mzuri. Wakristo wengi ambao ni wa jamii ya kitheolojia ya kihafidhina wangesema, ndio, kuzaliwa na bikira ni jambo zuri la kushikilia.

Na bila shaka, Agano Jipya liko wazi kuhusu jambo hilo mahususi. Linanukuu Isaya 7:14: Tazama, mwanamke kijana au bikira atachukua mimba, naye atazaa mwana, naye ataitwa Imanueli. Naam, ni wazi kwamba unabii huo katika Isaya 7:14 ulipaswa kueleweka mwanzoni na mtoto ambaye angezaliwa katika siku za Isaya mwenyewe.

Tutajifunza kifungu hiki kabla ya mwisho wa muhula. Huenda Isaya anafikiria hapa Maher-Shalal-Hash-Baz, ambaye ametajwa katika sura inayofuata na ni mwana wa Isaya mwenyewe. Hata neno Imanueli limetumika mara mbili katika sura inayofuata, sura ya 8. Lakini hiyo ilikuwa marejeleo ya mahali hapo au ya papo hapo kwamba Mungu angekuwepo katika kuhifadhi ukoo wa Daudi licha ya kundi kubwa la Waashuri lililokuwa karibu.

Kuzaliwa kwa mtoto huyu katika siku za Isaya kungekuwa na aina hiyo ya umuhimu wa kinabii, ikimaanisha kuwa Mungu yuko pamoja nasi. Lakini udhihirisho wa mwisho wa Mungu pamoja nasi bado ungesubiri wakati mamia ya miaka baada ya hapo, ambapo mtu angetembea hapa duniani, na mwili ungekuwa udhihirisho mkubwa zaidi wa Mungu kuwa pamoja nasi. Ni wazi kwamba, kuzaliwa kwa mtoto katika siku za Isaya hakukuwa kuzaliwa na bikira kwa maana ya Agano Jipya.

Mtoto aliyetungwa mimba tumboni mwa Mariamu alikuwa wa ajabu. Mariamu na Yusufu hawakuwa na uhusiano wa kimapenzi. Na hivyo inamaanisha kwamba Mariamu alikuwa bado bikira baada ya kuzaliwa kwa Yesu.

Hakukuwa na mbegu za kiume au yai. Zilikutana. Katika siku za Isaya mwenyewe, mwanamke huyu kijana ambaye angejifungua mtoto angekuwa wazi katika maana hiyo ya kawaida ya neno hilo.

Ndiyo maana Alma anaweza kwenda upande wowote. Na kutumika katika siku za Isaya mwenyewe na njia nyingine ambayo inatumika ambapo mbegu za kiume na yai hukutana wakati mwanamke kijana anapochukua mimba na kuzaa mtoto ambaye angeitwa jina hilo. Kwa hivyo, tuna utimilifu mwingi katika baadhi ya unabii.

Sio Isaya 7:14 inayoruka kwa wakati na ghafla inatimizwa kinabii katika Yesu. Ilikuwa na maana ya mahali na marejeleo ya mahali. Kuna unabii mwingine.

Una nafasi pekee katika Biblia, Agano la Kale, ambapo inatabiri kuhusu agano jipya. Tunalirejelea Agano Jipya kama agano jipya. Lakini Isaya 31:31-34 inasema Siku inakuja nitakapofanya agano jipya na nyumba ya Israeli na nyumba ya Yuda.

Sasa, haswa katika siku za Yeremia, muktadha wa karibu ni kwa watu wa nchi yake mwenyewe, Israeli na Yuda. Lakini Mungu atafanya agano jipya na nyumba ya Israeli.

Ataweka sheria yao akilini na kuiandika mioyoni mwao nao watakuwa watu wake. Wote watamjua. Kutakuwa na msamaha wa milele wa dhambi.

Na kisha mara tu baada ya hapo anajikabidhi kwa uhusiano wa milele tena na Israeli katika mwili. Hivi ndivyo Bwana alivyosema: Yeye anayeweka jua kung'aa mchana na mwezi na nyota usiku, Bwana Mwenyezi, ndilo jina lake, ikiwa tu jua linang'aa kila siku, mwezi na nyota usiku na mawimbi ya bahari yakivuma, ikiwa vitu hivi katika ulimwengu wa asili vitatoweka machoni pangu, wazao wangu watatoweka. Kwa hivyo, kwa maneno mengine, watu wake, kama inavyosema katika mstari wa 36, wazao wa Israeli, wataendelea au wataendelea kuwepo au hawataacha kuwepo ili kuwa taifa mbele yangu, mstari wa 36,

inaonekana katika muktadha huu, basi, kuwa zaidi ya kusema tu, sawa, hii ndiyo nukuu ndefu zaidi katika Agano Jipya, na imetimia. Na je, inatimizwa katika kuja kwa kwanza kwa Yesu? Hakika, maana yake inaanzishwa kwa upande wa utimilifu unapoangalia Waebrania sura ya 8 na agano hili refu zaidi linalodumu katika damu ya Kristo.

Lakini, kwa kweli, kuhusu utimilifu wake, inaweza pia kuwa na umuhimu katika suala la mbegu halisi ya watu wa Yeremia. Sababu ninayosema hivi ni kwa sababu uchaguzi wa Israeli ulikuwa uchaguzi wa pamoja huko Sinai. Ulihusisha watu.

Kwa hivyo, Maandiko yanaonekana pia kuwazungumzia watu hawa ambao tunapanua idadi yao kiroho kwa sababu ya imani yetu, kwamba Mungu ataendelea kufanya kazi yake ya upendo wa uteule hadi wakati wa utimilifu ambapo sheria hiyo miongoni mwa watu wote imeandikwa ndani. Kama vile Paulo pengine anavyodokeza katika Warumi 11. Mkombozi anatoka Sayuni, anaondoa uasi kutoka kwa Yakobo.

Na kwa hivyo, kuna aina fulani ya utimilifu wa jumla wa mbegu hiyo ya kimwili ambayo Paulo Mtume alikuwa sehemu yake. Na ni mbegu gani, angalau kwa muda, ambayo haikuelewa kama Paulo alivyoelewa. Lakini bado, kile ambacho Agano la Kale linaonekana kuashiria, na hata Paulo anathibitisha, kina mengi zaidi yajayo.

Kwa hivyo, kunaweza kuwa na utimilifu unaoendelea katika baadhi ya mambo haya. Kwa hivyo, Isaya 31 inatumika kwako na kwangu kama toleo lililopanuliwa la familia ya Ibrahimu. Toleo lililopanuliwa la Israeli.

Kwa sababu sisi ndio watu ambao sheria imeandikwa juu yao mioyoni na akilini mwetu. Na tumepitia msamaha wa Mungu kupitia upatanisho msalabani. Je, hii inatosha maana ya lugha hii? Tunaposoma kwa muktadha, na hapa ndipo ninaporudi kimbinu tena, kwa nini tunaanza na Agano la Kale, kisha tunaenda kwenye Agano

Jipya? Marafiki zangu wengi Wakristo ambao ni wasomi wa Agano Jipya huanza na Agano Jipya na mara nyingi hutoa hisia kwamba Agano la Kale halipo au halihesabiki au halijalishi tena.

Ni kile tu neno la mwisho la Agano Jipya linalohusu mambo. Na nadhani unapoangalia kifungu cha Yeremia 31, au hata kifungu cha Yoeli 2, ambacho pia kinamaanisha pengine utimilifu mwingi wa aina fulani. Mungu alianza kumimina Roho Mtakatifu Petro alipotoa mahubiri yake katika Matendo 2. Lakini kifungu hicho cha Yoeli 2 ambacho umekuwa ukikisoma, ili kujiandaa kwa Ijumaa, siku ya Bwana itakapokuja, na Yeye kumimina Roho Wake, Anamalizia kifungu hicho kwa kusema kila mtu atakayeliitia jina la Bwana ataokolewa.

Anaiunganisha na Mlima Sayuni na Yerusalemu, ambapo kutakuwa na ukombozi mkubwa. Kisha anaendelea kusema kwamba sura na mistari hii haikuwekwa hapo hadi mamia ya miaka baada ya kipindi cha Biblia. Katika siku hizo, nitarudisha mateka ya Yuda na Yerusalemu.

Na ingawa watu wametawanyika miongoni mwa mataifa, na ingawa nchi yangu imegawanyika, Anazungumzia baraka zinazowajia watu wa Mungu. Wale wanaoishi Sayuni na Yerusalemu watakuwa watakatifu, na wageni hawataivamia tena. Sasa lugha hiyo ni ya kishairi, lakini hakika inazungumza, kama marafiki zangu Wayahudi wanavyonikumbusha wanapofungua Biblia zao, na inashangaza ufahamu ambao Wakristo wanaweza kupata kutokana na kuwaacha Wayahudi wawaambie Biblia yao inasema nini.

Mara nyingi tunaiba Biblia ya Kiyahudi, tunaichukua, tunaitafsiri upya, na kuwaambia Wayahudi maana yake. Nasema inaweza kuwa jambo la kufundisha kuwauliza Wayahudi jinsi wanavyosoma maandishi yao wenyewe, badala ya sisi kuiba Biblia yao kisha kurudi na kuwaambia kile ambacho maandishi yao hayamaanishi, na kuwanyima haki wakati mwingine. Kama Joseph Klausner, msomi mkubwa wa Kiyahudi aliyeandika katika karne iliyopita, alivyosema, tatizo la Ukristo ni kwamba umeondoa vipimo vya kidunia, kimwili, na wakati mwingine hata kisiasa vya Biblia.

Na ndiyo maana sisi huko Gordon tunapenda wanafunzi kufika Yerusalemu, kusoma katika nchi hiyo, na kufanya uhusiano na jiografia ya kimwili. Tunaweza kuimba katika nyimbo zetu za tenzi. Tunaelekea Sayuni, mji huo mzuri ulio juu.

Lakini hakika tunaweza kujifunza mengi kutoka kwa Yerusalemu wa ulimwengu huu, Yerusalemu pekee ambayo jamii ya Wayahudi imewahi kuijua na Yerusalemu pekee halisi ambayo Biblia inazungumzia ambayo watu wameijua, angalau hadi sasa. Kwa hivyo uhusiano huo ni muhimu sana. Sote tunapaswa kupotea Yerusalemu. Kiunganishi kwa mwenzangu mzuri, Dkt. Hildebrand, ambaye angesema amina kwa hilo. Sawa, kwa hivyo baadhi ya haya yana

utimilifu mwingi . Kisha, kanuni nyingine fupi, kanuni ya mawasiliano au usawa, inaweza kutumika kwa maandishi fulani.

Mojawapo ya maeneo ambayo ningeweza kuelezea hili haraka kutoka kwa Isaya itakuwa Sura ya 2. Mungu, kwa lugha ya kishairi, anapotaka kumfunulia nabii amani ni nini , katika utimilifu wa mwisho wa mpango wa kimasiya, anasema katika Isaya 2.4, watafua panga zao katika majembe na mikuki yao katika miundu ya kupogoa. Taifa halitachukua upanga dhidi ya taifa au kujizoeza vita tena. Nadhani panga na mikuki ni aina ya amani na, kwa kweli, kupoteza ujuzi wa vita yenyewe, ambayo maandishi haya yanazungumzia, si kitu ambacho ulimwengu huu bado haujatambua.

Kwa hivyo, kwa upande wa usawa, je, ingekuwa mizinga, je, ingekuwa makombora, je, ingekuwa ndege za kivita katika suala la kuondoa vifaa vya vita, mikuki, na mapanga? Na picha hapa inabadilisha hivi kuwa vifaa vya kilimo, vifaa vya amani. Majembe na miundu ya kupogoa, si watu walio vitani, bali watu walio katika amani.

Je, hii ingekuwa vipuri na viunganishi na John Deers na viwanja vya shamba ? Maneno haya mengine yanamaanisha nini? Wazo la usawa, au labda tunataka kufikiria hivi kuhusu maono ambayo Isaya anayo huko nje hatimaye kuhusu amani duniani. Unapokuwa na usemi huo wa Yom Ha'Hu katika siku hiyo, ambao unajirudia mara nyingi sana katika Manabii.

Katika Isaya 19, una mojawapo ya hayo. Katika siku hiyo, kutakuwa na njia kuu kutoka Misri hadi Ashuru. Sasa, tena, huu ndio utimilifu wa mwisho wa shalom ya Mungu na utawala wa kimasihwa wa Mungu duniani.

Katika ulimwengu wa kisasa, je, ungesema Iraq badala ya Ashuru? Inasema, ndivyo Biblia Hai inavyofanya nayo, ikionyesha wazo hilo na kuliboresha. Maandishi ya Kiebrania yanasema Waashuri. Na tutaingia katika muktadha huo wa Waashuri mara tu tutakapozungumzia Yona.

Lakini inasema Waashuri wataenda Misri na Wamisri wataenda Ashuru. Wamisri na Waashuri wataabudu pamoja, na siku hiyo, Israeli itakuwa ya tatu pamoja na Misri na Ashuru. Baraka duniani.

Kwa hivyo, Wairaqi, Wamisri, na Israeli wote wameunganishwa pamoja kama baraka duniani. Na mstari wa mwisho katika Isaya 19 unasema, Bwana Mwenyezi atawabariki, adui wa Israeli wa muda mrefu, Waashuri, atawabariki Wamisri, wanaotawaliwa leo na Waislamu huku Wakristo wa Kikoptiki wakipambana wakiwa wamebaki. Bwana atawabariki, akisema, Ibarikiwe Misri, watu wangu.

Ashuru, kazi ya mikono yangu. Na Israeli, urithi wangu. Hii ni maono ya ulimwengu kwa amani.

Sio miungu watatu, Allah, Adonai, na Kristo. Hilo halikutajwa hapa. Lakini inaonekana kwamba wote wanaabudu pamoja, maelezo ya amani na umoja unaoletwa na kumwabudu Mungu mmoja wa kweli.

Mataifa hubadilisha majina. 1935, Uajemi ikawa Iran. Na majina mengi unayosoma katika Biblia, hasa katika Maandiko Matakatifu, ni manabii wa Israeli wanaoangalia kwa muda mrefu kwa darubini katika njia kuu za wakati.

Ndiyo maana neno moja halipatikani kamwe katika msamiati wa Myahudi. Na neno hilo ni kukata tamaa. Neno hilo ni lile linalosema mfadhaiko.

Msongo wa mawazo. Haitatokea. Uyahudi umekuwa dini ya matumaini kila wakati kwa sababu ulileta kwako, kwangu, na kwa ulimwengu wote wazo la enzi ya dhahabu.

Historia hiyo inaelekea kwenye enzi hiyo ya kilele, ya amani, ya haki, na ya haki duniani humu. Na kwa hivyo lugha hapa katika manabii lazima irekebishwe. Kama mataifa, kwa lebo, yanavyokuja na kuondoka.

Lakini maeneo yanaweza kuwa na majina mengi tofauti, hata wakati wa kipindi cha Biblia. Fikiria Bahari ya Galilaya pekee. Inaweza kuwa Bahari ya Tiberia, Bahari ya Genesareti, au Galilaya. Lakini katika Biblia ya Kiebrania, hakuna hata moja kati ya maneno hayo linaloonekana.

Ni Kinneret. Bahari yenye umbo la kinubi. Inaweza kuwa na majina mengi tofauti.

Kanuni inayofuata. Unabii, kwanza kabisa, ni ujumbe kwa wasikilizaji wa awali. Nataka tena kusema kwamba tunapowasoma manabii wa Israeli, ujumbe huo ulipaswa kuwa na kitu cha kusema kwa watu wa wakati huo.

Na tena, tukipuuza wazo hilo maarufu kwamba unabii unahusiana na wakati ujao. Kizazi cha sasa kilihitaji marekebisho, kilihitaji kukemewa. Manabii walikuwa watangazaji wa uadilifu wa maadili.

Lakini pia walihitaji tumaini la wakati mzuri zaidi ujao. Na hivyo neno moja, kukata tamaa, si sehemu ya msamiati wa Myahudi. Haiwezi kufanyika.

Ndiyo maana Wayahudi labda wamekuwa watu wenye ujasiri zaidi katika historia. Wakati mwingine, inadhaniwa kuwa ni ustaarabu uliokufa tu. Lakini Israeli inaendelea kuishi.

Tunasoma wapi kuhusu Wamisri leo? Huntington Avenue huko Boston. Au katika Jumba la Makumbusho la Uingereza. Au katika Jiji la New York, ambapo ustaarabu wa kale wa Wamisri unapatikana.

Tunasoma wapi kuhusu Wakanaani? Tunaenda Shule ya Ubunifu ya Rhode Island kwa ajili ya vipande vya ajabu vilivyochukuliwa kutoka kwa utamaduni wa Wakanaani. Tunaenda kwenye Jumba la Makumbusho la Israeli. Tunaenda kwenye Jumba la Makumbusho la Biblia Lance nje ya Jumba la Makumbusho la Israeli huko Yerusalemu.

Ustaarabu huu wa kale. Lakini Israeli inaendelea kuishi. Na hiyo ndiyo sababu moja kwa nini Wakristo wanaihitaji Israeli.

Tunahitaji kazi ya wanaakiolojia, wanahistoria, wataalamu wa lugha, na wasomi wa Biblia. Baadhi ya kazi bora zaidi ya ushirikiano inayofanyika duniani leo kati ya wainjilisti na Wayahudi ni huko Yerusalemu, tukisoma Maandiko pamoja. Nyingine, tukionya tu kihermeneutiki, mimi na wewe tunaathiriwa zaidi na mawazo ya Magharibi, ambayo huwa na mantiki zaidi, yenye upatano zaidi, yanayobishana zaidi kutoka kwa dhana hadi hitimisho, na kutaka kuweka katika mbinu iliyofanyiwa kazi kwa uangalifu kuhusu suala hili la mustakabali wa Israeli ni upi? Ni ngumu sana.

Ningejihadhari na mtu anayejua mengi kuhusu mustakabali huo. Biblia inafafanua mambo katika nyanja kadhaa, kwa hivyo tunapaswa kuwa waangalifu.

Hatutafuti kutengeneza mfumo tata kutokana na kuelewa nyakati za mwisho. Ni rahisi sana kutaka kumthibitisha jamaa. Jambo linalofuata ninalotaka kuzungumzia ni muhimu zaidi.

Katika Agano Jipya, hasa Injili ya Mathayo, lakini pia unayo mahali pengine, tunakutana na neno hilo kutimiza. Hili ni kutimiza. Na kwa kawaida, hilo halimaanishi muunganisho wa mtu mmoja mmoja.

Nabii alizungumzia jambo litakalokuja, na katika Agano Jipya, una utimilifu wa utabiri huo. Mara nyingi utimilifu hubeba maana ya kujaza wazo fulani kikamilifu. Hiyo ndiyo wasomi wanaiita hisia. kamili ya Maandiko.

Maana kamili au ya ndani kabisa ya Maandiko. Hisia Nitakupa mfano mmoja unaoufahamu kutoka Mathayo 2:15 Akaamka, akamchukua mtoto na mama yake usiku, akaenda zake Misri.

Wakati pekee tunaajua Yesu alikuwa Misri, angalau kulingana na maandishi ya Biblia. Alikuwa mtoto mdogo na angeweza kutembea tu. Wakakimbilia Misri na kukaa huko hadi nitakapowaambia, kwa maana Herode anakwenda kumtafuta mtoto ili amue.

Kwa hivyo, aliamka akamchukua mtoto na mama yake usiku na wakaondoka kwenda Misri. Walishuka kwenye Njia ya 95 na kuchukua Via Maris, kama Warumi walivyoita baadaye. Labda walishuka hadi eneo la Delta mahali fulani.

Alikaa huko hadi kifo cha Herode. Sasa tarehe za Herode Mkuu, 37 KK hadi 4 KK Alikaa huko hadi kifo cha Herode. Bila shaka, unajua tatizo la kalenda kulingana na tarehe za kuzaliwa kwa Kristo.

Lakini Herode anakufa, na kisha inasema katika mstari wa 15, Alikaa huko hadi Herode alipokufa, na hivyo likatimia neno alilosema Bwana kwa njia ya nabii, kutoka Misri nilimwita mwanangu. Kwa hivyo, ananukuu kile ambacho umekuwa ukisoma kwa ajili ya mtihani wa Ijumaa. Nimemwita mwanangu kutoka Misri.

Hosea 11:1 Hii ni kutimiza hilo. Inatimiza hilo katika hisia hiyo njia kamili . Sasa Mungu ana wana wawili.

Kwa kweli, zaidi ya wawili. Sisi ni wana wa Mungu. Sisi ni tekna wewe , wana wa Mungu.

Wana wa Mungu. Mwana wa asili wa Mungu alikuwa Israeli. Katika Kutoka, kutoka Misri, nilimwita mwanangu.

Alimtoa Misri. Israeli alikuwa mwana wa kwanza wa Yahweh. Lakini angekuwa na mwana wa pili, na umuhimu wa mwana huyo wa pili ungekuwa mkubwa zaidi na wenye athari kubwa zaidi kuliko mwana wake wa awali.

Kwa hivyo, ili kutimiza maana hiyo ya kutoka Misri nimemwita mwanangu, katika tukio la Kristo, kila kitu kimefungwa ndani yake, ambaye ni Mwisraeli bora, ukitaka. Yeye ndiye anayeelezea kwa ukamilifu chochote kile kinachomaanisha kutoka Misri. Mwana wa pekee wa Mungu.

Mwanawe ambaye alimtuma ulimwenguni. Kwa hivyo, ukidhani unajua maana ya kuwa mwana aliyeitwa kutoka Misri, hujaona chochote bado hadi umemwona Mwana wa Mungu. Chochote kinachohusiana na Yesu ni kikubwa zaidi katika hali halisi ya kesi hiyo.

Soma kitabu cha Waebrania. Tuna kuhani mkuu aliye bora zaidi. Tuna Musa mpya hapa.

Kila kitu ni bora zaidi kwa sababu mifano na vivuli sasa vimepita na halisi imefika. Ndiyo maana ni bora zaidi. Kwa hivyo, maana kamili ni ipi? Maana ni kamili .

Chochote kile kinachomaanisha, ni utimilifu kamili wa maana kutoka Misri. Na katika Yesu, maana ni kamili . Kwa hivyo, tafuta maana hii kamili mara nyingi katika kuja kwa Yesu, ambapo hiyo inapanua wazo na kulijaza kamili na maana.

Tarajia pia nyakati za mshangao katika kusoma manabii wa Agano la Kale. Wakati mwingine kuna utimilifu usiotarajiwa katika nyakati za Agano Jipya wa maandiko ya Agano la Kale. Baadhi ya hayo yanahusu Ufalme wa Mungu.

Huenda Yesu alikuwa Mfalme wa Wayahudi, lakini si kwa maana ambayo umati ulitarajia. Utawala wake haukuwa wa nguvu. Lakini hata hivyo, utawala wa Mungu unaonekana katika maisha Yake.

Kama mimi nikitoe pepo, nikitenda miujiza, Ufalme wa Mungu umewajia. Nguvu hiyo, utawala, na utawala wa Mungu. Ufalme wa Mungu ni nini? Popote Mungu anapochukua madaraka.

Ufalme wa Mungu uko katika chumba hiki kwa sababu mtu fulani anatawala na kutawala mioyoni mwetu ambaye tunatafuta kumtii. Mfalme wa mtu mwingine. Sasa, Yeye ndiye anayeongoza utawala huo kupitia Kristo na Roho Mtakatifu katika maisha yetu leo.

Hakuna mtu aliye na taji Yake, ameketi kwenye kiti cha enzi. Lakini tunajua utawala na utawala wa Mungu. Utawala huu wa kiroho, Maandiko yanaonekana kudokeza, hatimaye utaongoza kwenye utawala na utawala halisi wa kimwili juu ya dunia hii ambapo haki, haki, na amani vitatimizwa.

Ambapo maadui wataangamizwa kweli, na ubwana Wake na utawala Wake na ushindi Wake vitapatikana. Hiyo ndiyo taswira zaidi ya dhana ya Agano la Kale ya ufalme wa kimungu.

Kulikuwa na wafalme huko Yerusalemu, na Masihi angekuwa mfalme. Lakini hatimaye, Mungu alikuwa mfalme. Kulikuwa na mwenzake wa mbinguni kwa kile kilichoeleweka katika mwili.

Kulikuwa na hekalu la mbinguni, lakini kulikuwa na hekalu la duniani. Mshangao wa Masihi ulikuwa kwamba alikuja kama mtumishi anayeteseka ili afe. Hakukuwa na watu wengi ambao wangeweza kuunganisha kitu hicho.

Hakuja kama mtu wa kisiasa. Na hivyo, kuunganishwa kwa Abed-Yahweh, mtumishi wa Bwana kutoka, tuseme, Isaya 53, pamoja na mambo mengine katika Agano la Kale, si mara zote huwa wazi hivyo. Sawa.

Je, una maswali yoyote kuhusu jambo lolote nililosema katika sehemu hii? Acha nitoe maoni machache ya mwisho kuhusu kitabu cha Yona, ambacho nitakizungumzia hasa wiki ijayo. Kitabu kidogo cha Yona huwa kinakumbukwa na watu wengi, kwa masikitiko, kwa sababu humkwaza samaki mkubwa. Kitabu hiki ni hadithi zaidi kuhusu Mungu mkubwa kuliko ilivyo kuhusu samaki mkubwa.

Na theolojia nyingi au uelewa wa theolojia yenyewe ni nani huyu Mungu wa Israeli na mambo anayoyashughulikia duniani ni yapi. Tunajifunza mambo kadhaa. Muhimu sana katika kitabu hiki.

Na moja ya mambo tunayojifunza ni kwamba kuna upendo wa kimataifa kwa Yahweh unaoendelea wakati wa Agano la Kale. Kulikuwa na watu wengi ndani ya Israeli waliokuwa na uelewa wa kipagani wa upendo wa Mungu. Kama isingekuwa kitabu cha Yona, mimi na wewe tusingekuwa hapa leo.

Mungu ana kondoo nje ya zizi lake mwenyewe. Na kwenda kwa jumuiya ya kipagani, isiyo ya Israeli ambayo ilikuwa nguvu kuu ya wakati huo ikizunguka Mashariki ya Karibu ya kale. Mungu ana watu katika nchi hiyo wanaohitaji kujua upendo wake na huruma yake.

Neno njiwa, njiwa, ndilo hasa linamaanisha Yona. Una matoleo kadhaa ya hilo. Yona anapatikana katika kitabu cha Hosea.

Ni neno la Kiebrania. Israeli ni kama Yona mpumbavu. Njiwa.

Unaiona katika Agano Jipya. Ni umbo la Kigiriki. Jonas, Jonas.

Neno lile lile. Kijadi, kitabu hicho kimehusishwa na Yona. Anaitwa mwana wa Amitai katika 1.1. Na jambo la mwisho ninalotaka kusema ni kwamba Biblia inatambua mji ambao Yona anatoka.

Na ni mji huu hapa Galilaya unaoitwa Gath-Heferi. Na unaweza kuona kwamba ulikuwa katika eneo lile lile ambalo Yesu alikulia. Yesu alikulia katika Z kubwa. Zabuloni.

Zabuloni. Juu ya wana wa Yakobo. Katika eneo la Zabuloni.

Zabuloni iko kama maili tano kutoka Nazareti. Gath-Heferi. Kwa hivyo, nabii huyu anatoka Galilaya.

Mamia ya miaka baadaye, nabii mwingine angetoka Galilaya. Kwa hivyo, hapa ndipo tutazungumzia kuhusu manabii kutoka ufalme wa kaskazini. Yona atakuwa mmishonari wa kwanza wa kigeni kutoka ufalme wa kaskazini.

Tutazungumzia kisha kuhusu Hosea ambaye atatoka katika ufalme wa kaskazini akizungumza na watu wa ufalme wa kaskazini. Na kisha nabii mwingine mmoja aliyehudumu katika ufalme wa kaskazini. Huyu alikuwa Amosi.

Alitoka Tekoa kutoka ufalme wa kusini na ilibidi awasilishe ujumbe wake katika ufalme wa kaskazini. Sawa, itakuwa hivyo kwa leo. Tutaonana Ijumaa.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu manabii. Huu ni kipindi nambari 7, Kanuni za Hermeneutical, Sehemu ya 3 na Utangulizi wa Yona.